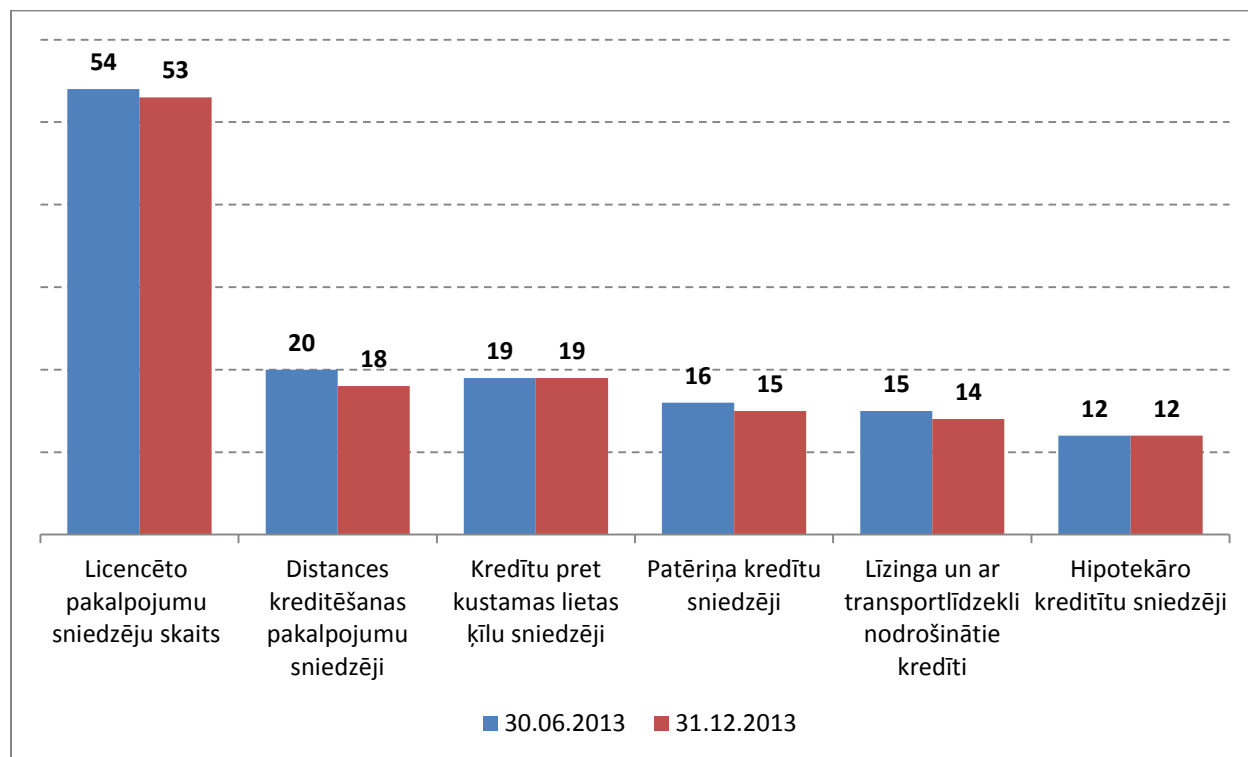

Pārskats par nebanku patērētāju kreditēšanas sektora darbību 2013.gadā

Vispārēja informācija¹

2013.gada decembrī Latvijas Republikā darbojās 53 licencēti nebanku patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji, kuri nodarbojās ar dažāda veida kreditēšanas pakalpojumu sniegšanu. No tiem 18 sabiedrības sniedz distances kreditēšanas pakalpojumus (saukti par „ātrajiem kredītiem”, kur kreditēšanas līgumi tiek noslēgti, izmantojot interneta, telekomunikāciju vai cita veida distances saziņas līdzekli), 19 sabiedrības izsniedz kredītus pret kustamas lietas ķīlu (lombarda kredīti), 15 sabiedrības sniedz patēriņa kredīta pakalpojumus (kredīti preču un pakalpojumu iegādei, nomaksas kreditēšanas līgumi un u.c. veida kredīti, kuru līgumi tiek slēgti abām pusēm satiekoties), 14 sabiedrības sniedz līzinga un ar transportlīdzekļa vai cita veida objekta nodrošinājumu saistītus kreditēšanas pakalpojumus (t.sk. operatīvā līzinga un ar transportlīdzekļa komercķīlu nodrošinātus kredītus), kā arī 12 sabiedrības izsniedz hipotekāros kredītus (kredīti nekustamā īpašuma iegādei vai kredīti, kuru atmaksa nodrošināta ar nekustamā īpašuma hipotēku).

1.att. Nebanku patērētāju kreditēšanas tirgus dalībnieku skaits

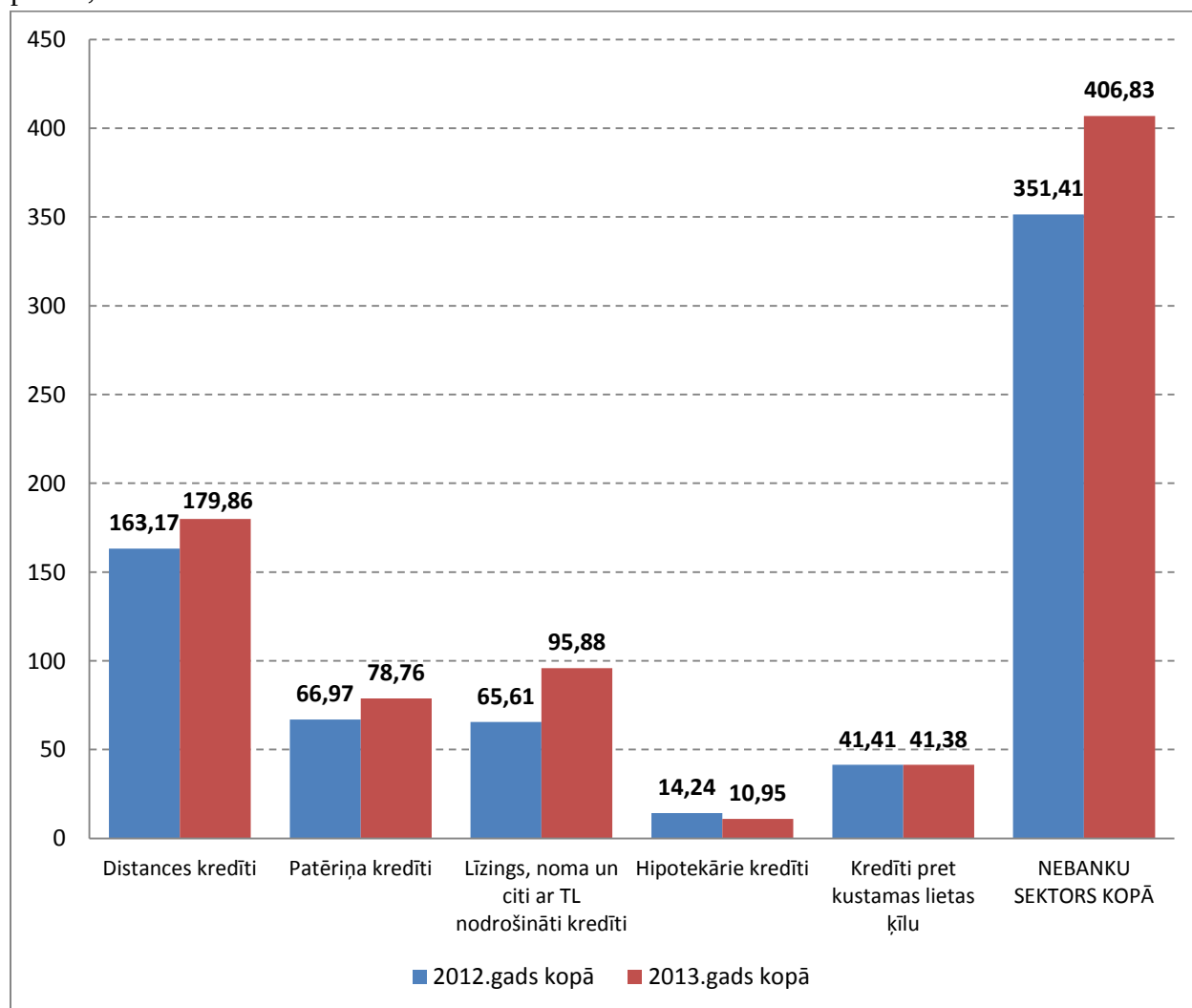
2013.gada otrajā pusgadā licenci nepārreģistrēja SIA „Hipolīzings”, kā rezultātā samazinājās līzinga un ar transportlīdzekli vai cita veida objektu nodrošināto kredītu

¹ Informācija par 2013.gada pirmā pusgada rādītājiem ir pieejama PTAC mājaslapā (http://www.ptac.gov.lv/upload/2013_parskats_par_nebanku_kredit_sekt_1_01_2013_-30_06_2013.pdf)

pakalpojumu sniedzēju skaits. Izmaiņas pārējo tirgus jomu pakalpojumu sniedzēju skaitā ir saistītas ar esošo tirgus dalībnieku lēmumiem paplašināt vai sašaurināt patērētājiem piedāvāto kreditēšanas pakalpojumu klāstu, kā rezultātā nedaudz samazinājās distances kreditēšanas pakalpojumu un patēriņa kredītu sniedzēju skaits. Aktuālā informācija par licencētajiem tirgus dalībniekiem, to sniegto kreditēšanas pakalpojumu veidiem un licences darbības termiņu ir pieejama Patērētāju tiesību aizsardzības centra (turpmāk – PTAC) mājaslapā (<http://www.ptac.gov.lv/page/535>).

2013.gadā no jauna izsniegto kredītu apjoms

Nebanku sektora kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju 2013.gadā patērētājiem no jauna izsniegto kredītu apjoms sasniedza 406,83 milj. *euro*, kas ir par 15,77% vairāk kā 2012.gadā. Ievērojams pieaugums bija vērojams līzīngā un ar transportlīdzekļa nodrošinājumu saistīto kredītu izsniegtajā apjomā, kas palielinājās par 46,12%, sasniedzot 95,88 milj. *euro*. Tāpat pieauga no jauna izsniegto patēriņa kredītu (par 17,61%) un distances kredītu (par 10,23%) apjoms, sasniedzot attiecīgi 78,76 un 179,86 milj. *euro*. Savukārt kredītu pret kustamas lietas ķīlu izsniegtais apjoms būtiski nemainījās, bet izsniegto hipotekāro kredītu apjoms samazinājās par 23,11%.

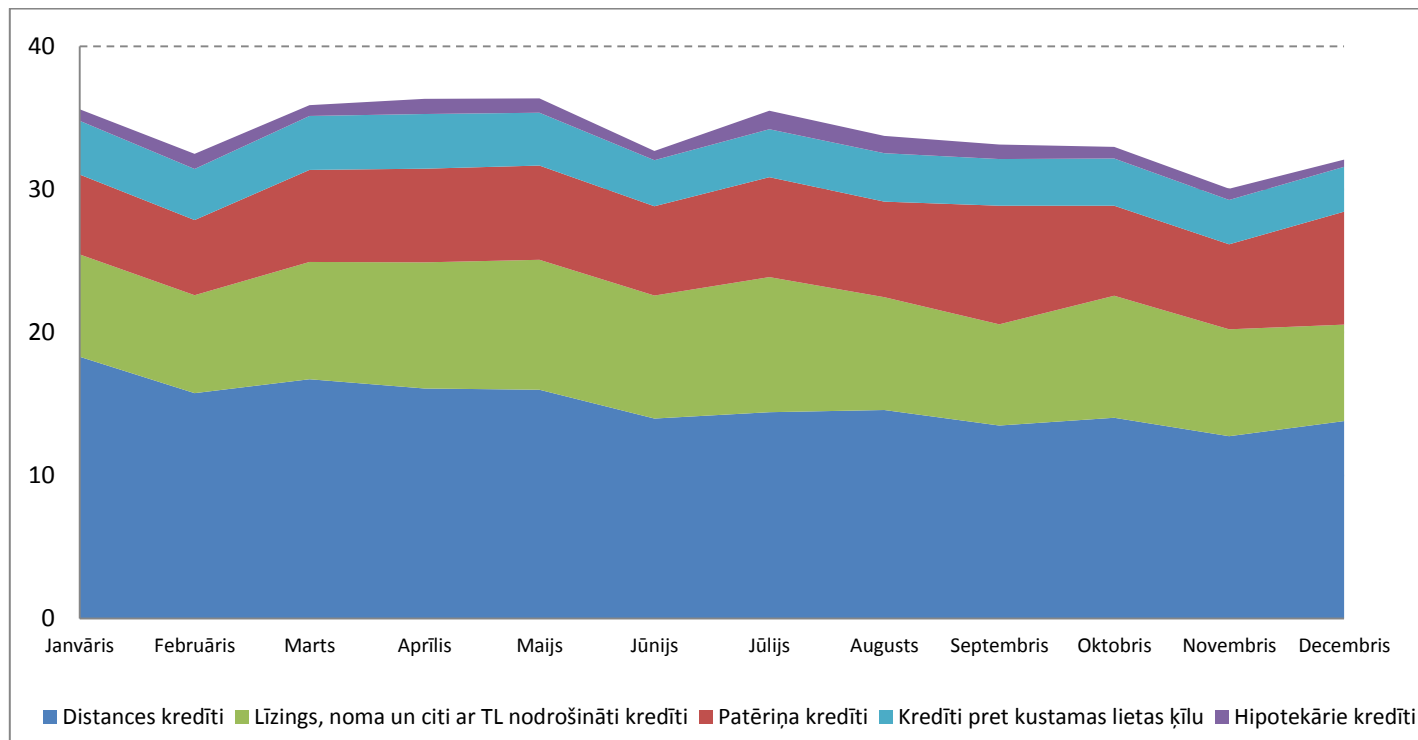
2.att. Nebanku sektorā patērētājiem 2013. un 2012.gadā no jauna izsniegto kredītu apjoms (milj. *euro*)

Mēnesī izsniegto distances kredītu apjoms visa gada ietvaros ir pakāpeniski samazinājies, samazinoties no 18,30 milj. *euro* janvārī līdz 13,80 milj. latu decembrī (sk. 3. att.).

Tāpat samazinājies ir izsniegto kredītu pret kustamas lietas ķīlu apjoms – pēc neliela kāpuma martā un aprīlī, nedaudz samazinoties maijā un turpinot samazināties turpmākos mēnešos.

Izsniegto līzings un ar transportlīdzekli nodrošināto kredītu un patēriņa kredītu izsniegšanas apjomi pakāpeniski ir palielinājušies, par ko liecina arī straujie apjoma pieaugumi gada griezumā.

Savukārt no jauna izsniegto hipotekāro kredītu apmēros ir vērojamas svārstības, kopējam izsniegto kredītu apmēram saglabājoties nelielam.

3.att. Nebanku sektorā patērētājiem 2013.gadā no jauna izsniegtie kredītu apjoms (milj. *euro*)

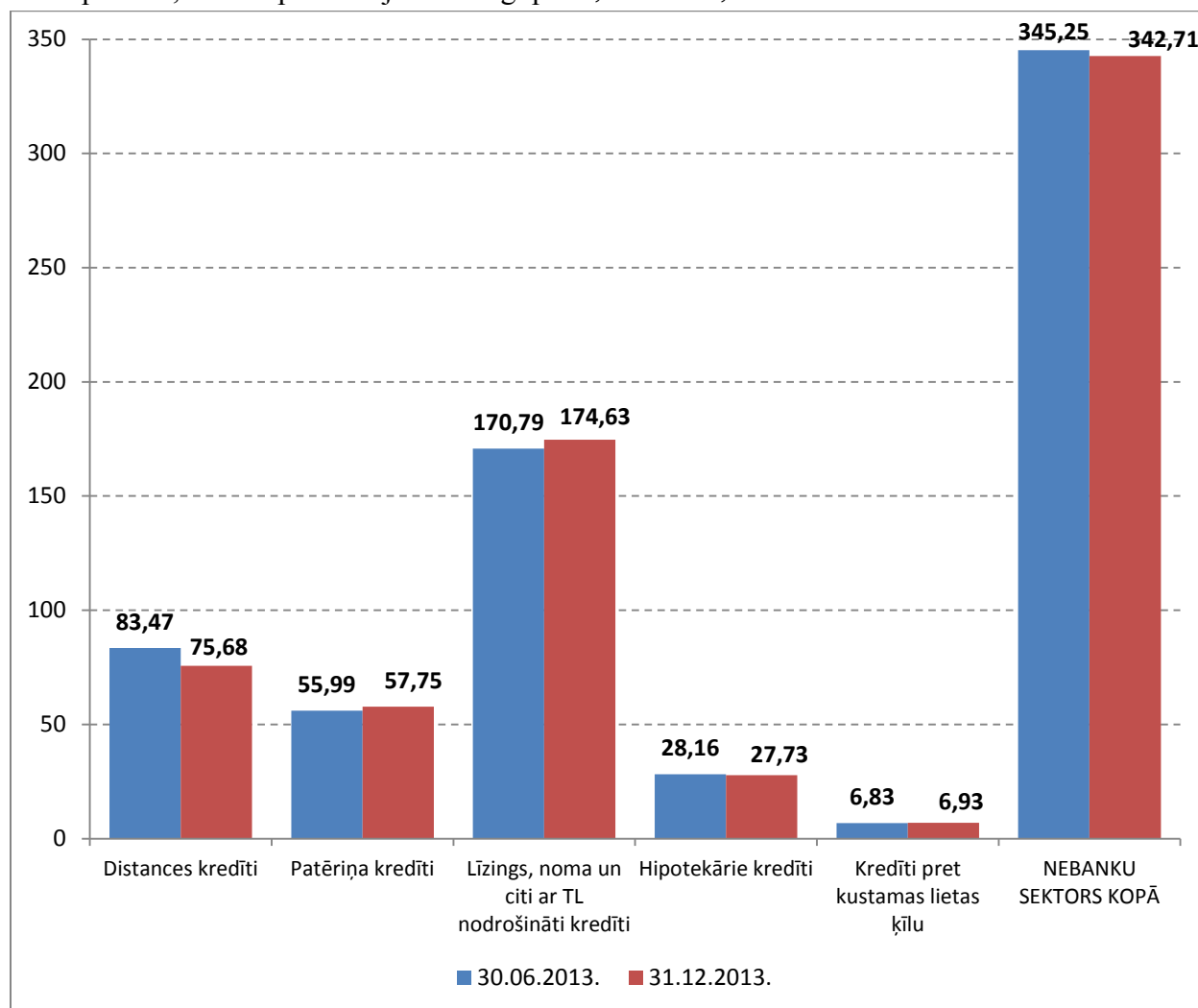
Kredītportfelis

Nebanku sektora kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju patērētājiem izsniegto kredītu kredītportfelis, neiekļaujot 2013.gadā licenci nepārreģistrējušās sabiedrības rādītājus, samazinājās par 0,73% līdz 342,71.milj. *euro* (sk.4.att.).

Visbūtiskāk kopējā kredītportfeļa apjoma samazinājumu ietekmēja distances kredītu kredītportfeļa samazinājums par 9,34%, kas savukārt ir saistīts ar mēnesī no jauna izsniegto distances kredītu apjoma samazinājumu (3.att.) un situācijas uzlabošanos ar 2013.gada 2.pusgadā izsniegto kredītu atmaksu, par ko liecina kredītu ar maksājumu kavējumu līdz 90 dienām skaita samazinājums (7.att.). Tāpat par 1,53% samazinājās arī hipotekāro kredītu kredītportfelis.

Neiekļaujot SIA „Hipolīzings”, kura nepārreģistrēja licenci, rādītājus, līzings un citu ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošināto kredītu kredītportfelis palielinājās par 2,24%.

Tāpat pieaugums bija vērojams patēriņa kredītu un kredītu pret kustamas lietas ķīlu kredītportfelī, kur tas palielinājās attiecīgi par 3,14% un 1,43%.

4.att. Nebanku sektorā patērētājiem izsniegto kredītu kredītportfelis dalījumā pēc kredīta veida (milj. euro)

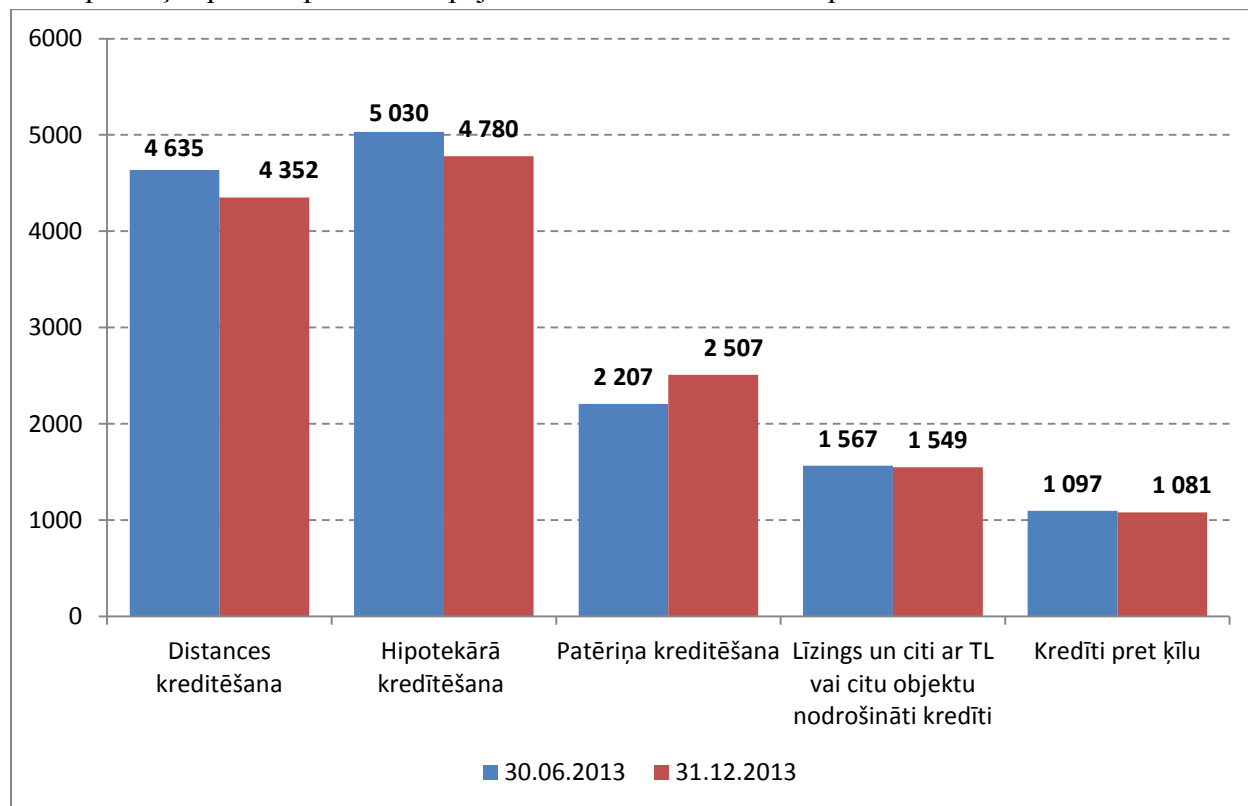
Konkurence un tirgus koncentrācija nebanku patērētāju kreditēšanas tirgū

Konkurences līmenis tiek aprēķināts izmantojot *Herfindhal-Hirschman indeksu*² (turpmāk – HHI). Šo indeksu aprēķina, nosakot tirgū esošo kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju procentuālo tirgus daļu kvadrātu summu. Lielāks HHI indekss liecina par augstāku nozares koncentrācijas līmeni un par zemu konkurenci nozarē. Teorijā tiek uzskatīts, ka gadījumā, ja HHI nepārsniedz 1000, tirgus tiek vērtēts kā nekoncentrēts un ar samērā augstu konkurenci. Ja HHI ir

² $HHI = \sum_{i=1}^n s_i^2$, kur s_i – pakalpojumu sniedzēja tirgus daļa un n – pakalpojumu sniedzēju skaits.

no 1000 līdz 1800, tas ir mēreni koncentrēts tirgus, savukārt, HHI vērtībai pārsniedzot 1800, tirgus uzskatāms par augsti koncentrētu.

5. att. ir redzami HHI rādītāji, kuru aprēķinā kā kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju tirgus daļas tika izmantots nebanku kreditētāju attiecīgā kreditēšanas veida pakalpojumu sniedzēju kredītportfeļa apmēra īpatsvars kopējā kreditēšanas veida kredītportfelī.

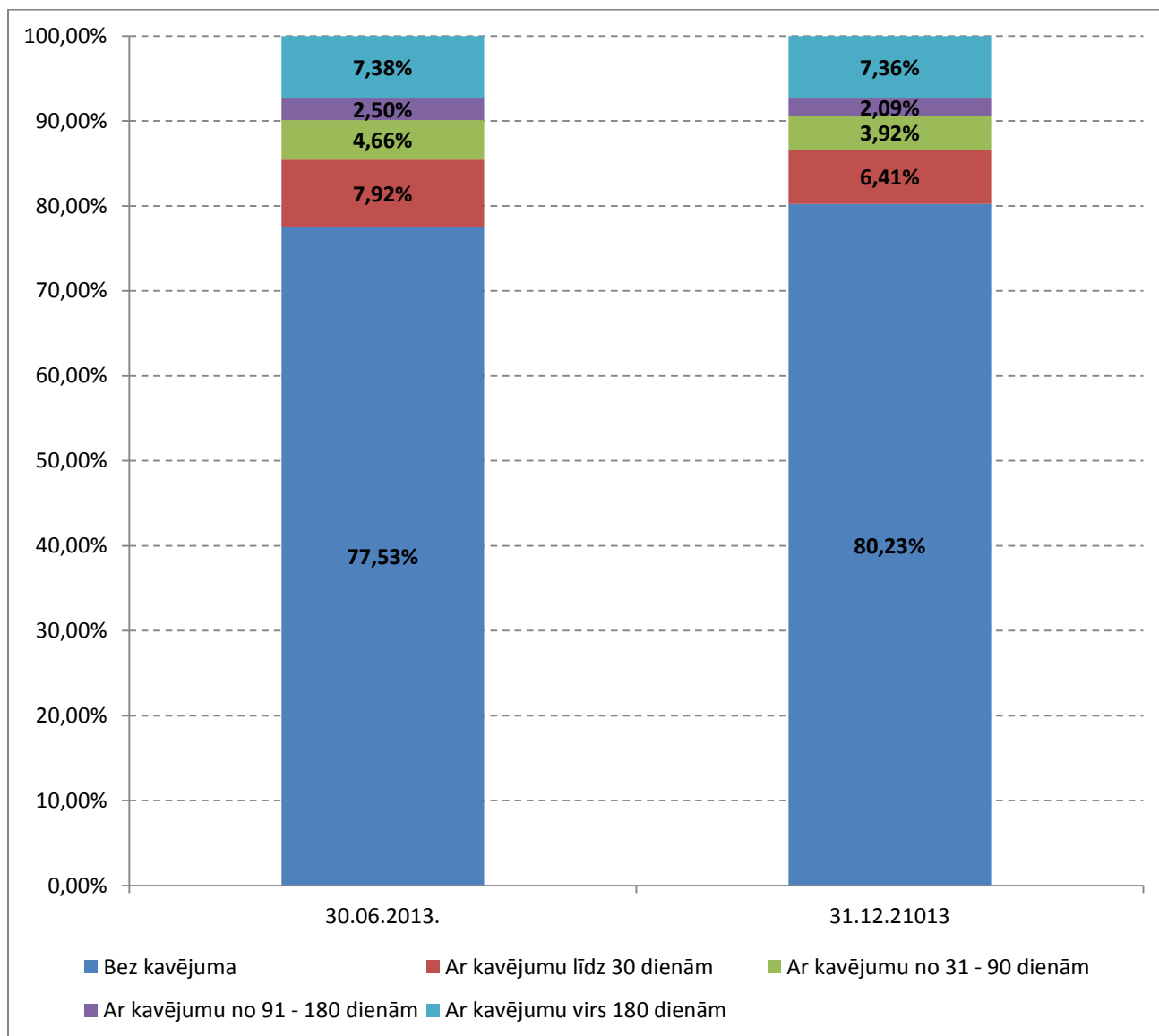
5.att. Nebanku sektora HHI rādītāji dalījumā pēc kreditēšanas veida

Analizējot HHI rādītājus ir secināms, ka visaugstākais indekss ir hipotekārajā kreditēšanā (4780), distances kreditēšanas (4352) un patēriņa kredītu jomā (2507), kas liecina par augstu attiecīgā kreditēšanas veida tirgus koncentrācijas līmeni un samērā zemu konkurences līmeni šo kreditēšanas veidu pakalpojumu sniedzēju starpā.

Savukārt HHI indeksa vērtība līzīngā un ar transportlīdzekli nodrošināto kredītu un kredītu pret kustamas lietas ķīlu jomā ir attiecīgi 1549 un 1081 punkti, kas liecina par mērenu koncentrācijas līmeni un vidēji augstu konkurences līmeni šo pakalpojumu sniedzēju starpā.

Kredītu kvalitāte

Uz 2013.gada 31.decembri nebanku patērētāju kreditētāju kredītportfelī bez kavējumiem esošo kredītu īpatsvars sastādīja 80,23%, ar maksājumu kavējumu līdz 30 dienām – 6,41%, ar kavējumu no 31 līdz 90 dienām – 3,92%, no 91 dienas līdz 180 dienām – 2,09% un ilgāk nekā 180 dienas – 7,36% (sk. 6. att.).

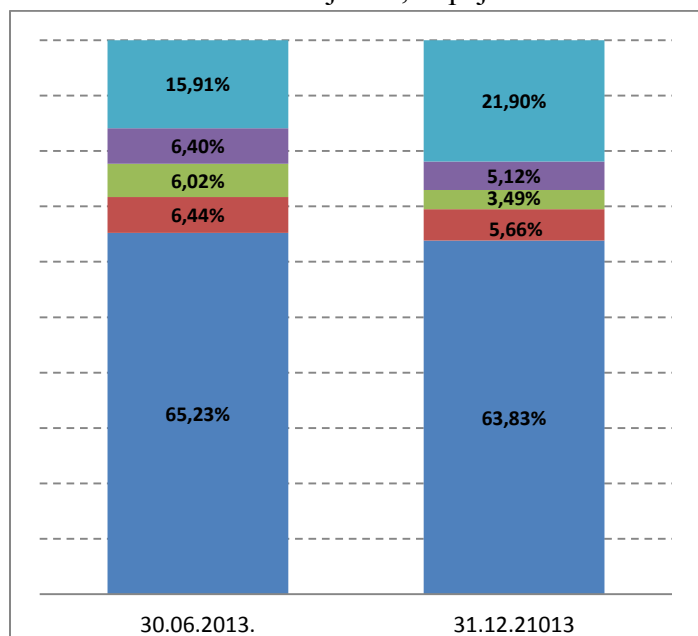
6.att. Nebanku sektora maksājumu kavējumi kavējumu perioda (ilguma) dalījumā³

Salīdzinot nebanku kreditēšanas veidu jomas pēc to maksājumu kavējuma rādītājiem secināms, ka visbūtiskāk situācija ir mainījusies distances kredītu un patēriņa kredītu jomās. Distances kredītu jomā būtiski ir palielinājies ar kavējumu virs 90 dienām esošās saistības īpatsvars, kas, salīdzinot ar 2013.gada jūnija rādītājiem, ir palielinājusies par 4,71%, sasniedzot 27,02% (7.att.). Samazinājies savukārt ir distances kredītu īpatsvars ar maksājumu kavējumu līdz 90 dienām, kas saistīts ar to, ka daļa no kavētājiem kredītiem ir sasnieguši kavējumu virs 90 dienām, kā arī ar stingrāku prasību ieviešanu attiecībā uz patērētāju maksāspējas vērtēšanu, kas tādejādi ir uzlabojis situāciju ar 2013.gada 2.pusgadā izsniegto kredītu atmaksu, jo īpaši ņemot vērā to, ka distances kredītu struktūrā lielākā daļa ir kredīti ar atmaksas termiņu līdz 30 dienām.

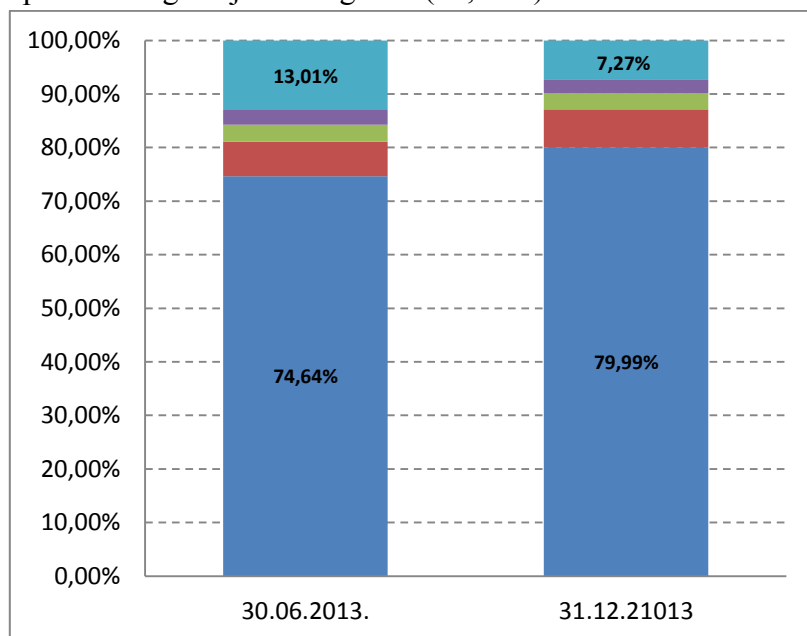
Savukārt patēriņa kredītu jomā bez kavējuma esošo saistību apjoms ir palielinājies, sasniedzot 79,99% no kredītportfelī esošajām kredītiem.

³ sadaļā netiek iekļauti kredīti pret kustamas lietas ķīlu jomas tirgus dalībnieki, jo šī pakalpojumu veida gadījumā patērētāja atbildība ir ierobežota tikai ar iekļāto lietu.

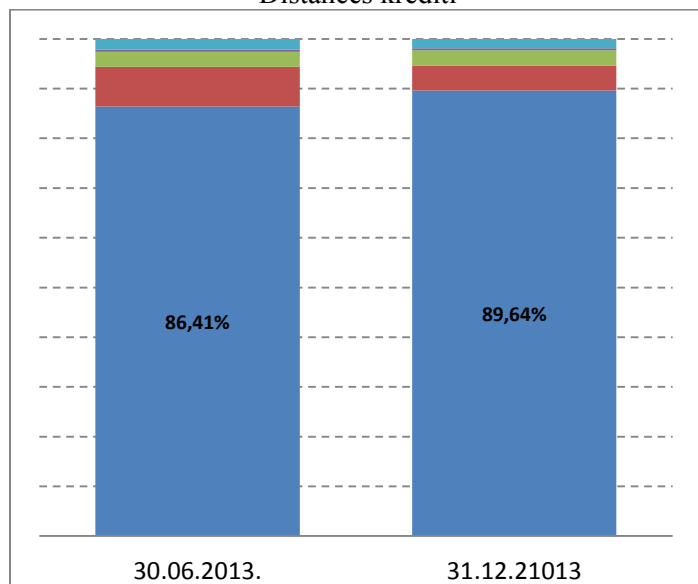
Vienlaikus situācija ar maksājumu kavējumiem turpina uzlaboties līzinga un ar transportlīdzekli nodrošinātajiem kredītiem, kur bez kavējumiem esošo kredītsaistību apmērs sasniedza 89,64% no kredītportfelī esošajiem kredītiem. Arī hipotekāro kredītu jomā situācija ir nedaudz uzlabojusies, kopējam kavēto saistību apmēram saglabājoties augstam (33,82%).

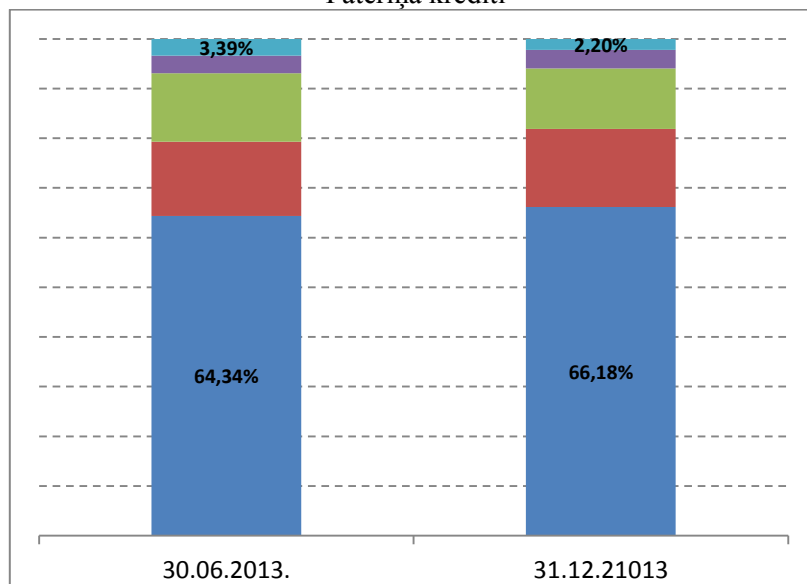
Distances kredīti

Patēriņa kredīti

Līzings, noma un ar transportlīdzekli nodrošinātie kredīti

Hipotekārie kredīti

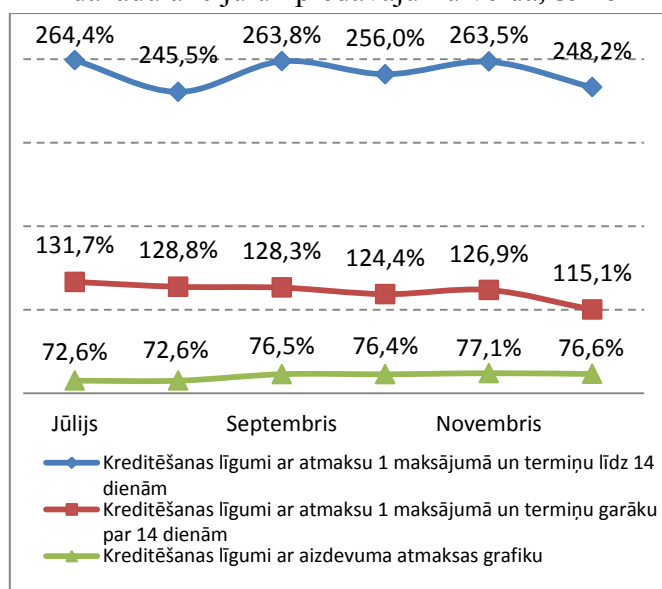
- Bez kavējuma
 ■ Ar kavējumu līdz 30 dienām
 ■ Ar kavējumu no 31 - 90 dienām
- Ar kavējumu no 91 - 180 dienām
 ■ Ar kavējumu virs 180 dienām

7. att. Nebanku sektora maksājumu kavējumi kavējumu perioda (ilguma) dalījumā⁴

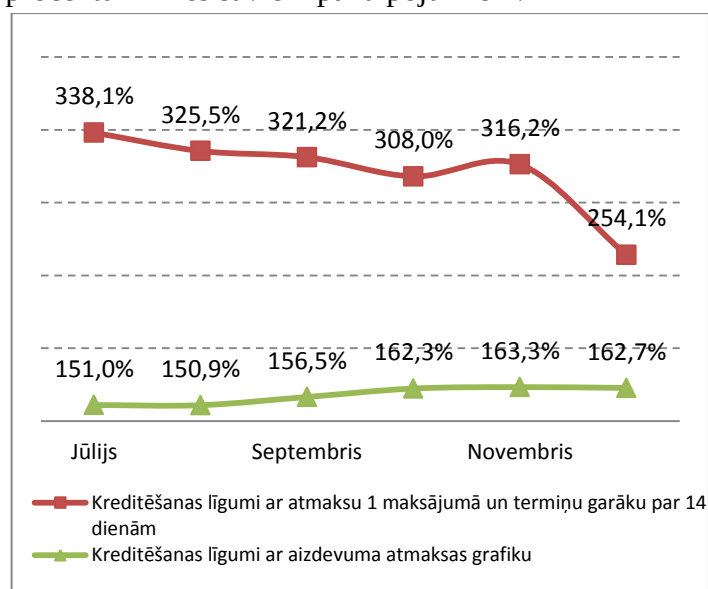
⁴ sadaļā netiek iekļauti kredītu pret kustamas lietas ķīlu jomas tirgus dalībnieki, jo šī pakalpojumu veida gadījumā patērētāja atbildība ir ierobežota tikai ar iekāļāto lietu.

Procentu likmes

8. un 9.attēlā ir norādītas 2013.gada 2.pusgadā izsniegto distances kredītu vidējās svērtās aizņēmuma likmes gadā un gada procentu likmes (GPL) dalījumā pēc kredīta termiņa un atmaksas veida (atmaksa vienā maksājumā ar termiņu līdz 14 dienām vai garākā termiņā un atmaksa vairākos maksājumos jeb ar atmaksas grafiku). Aplūkojot grafikus, ir redzams, ka aizņēmuma likmēm distances kredītiem ar atmaksu 1 maksājumā ir tendence samazināties, taču likmēm kreditēšanas līgumiem ar atmaksas grafiku palielināties. Apkopotie dati apliecina PTAC panākto un tirgū novēroto pakalpojumu sniedzēju prakses maiņu vairs nekonzentrēties uz pakalpojumu popularizēšanu izmantojot dažāda veida labumu piešķiršanu patērētājiem, bet gan dažādu akciju un piedāvājumu veidā, samazinot procentu likmes saviem pakalpojumiem.

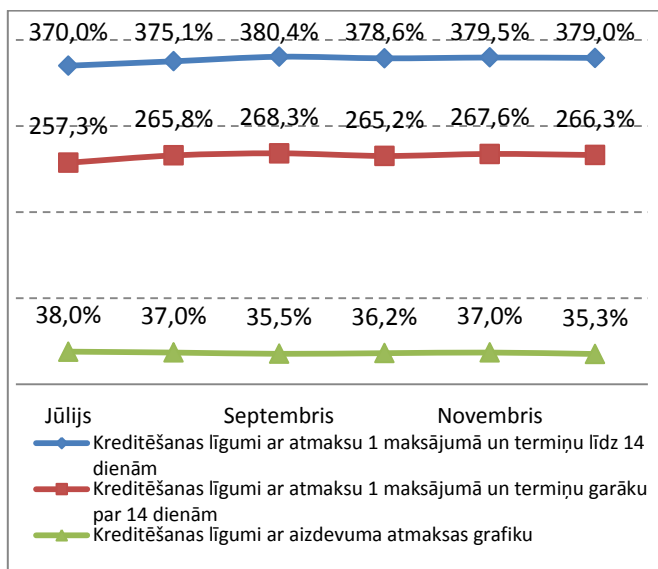
8. att. 2013.gada 2.pusgadā izsniegto distances kredītu vidējās svērtās aizņēmuma likmes gadā (%)

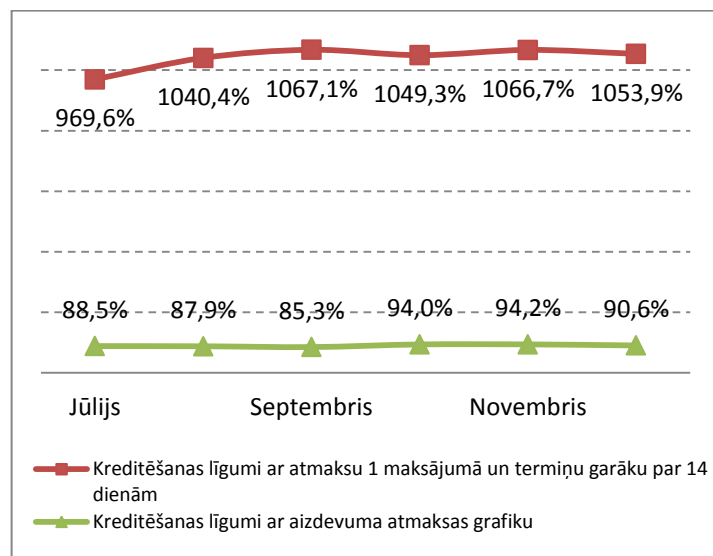
9. att. 2013.gada 2.pusgadā izsniegto distances kredītu vidējās svērtās gada procentu likmes (GPL, %)⁵

Savukārt 10. un 11.attēlā ir norādītas 2013.gada 2.pusgadā izsniegto patēriņa kredītu vidējās svērtās aizņēmuma likmes gadā un gada procentu likmes (GPL) dalījumā pēc kredīta termiņa un atmaksas veida. Salīdzinot ar līdzīgiem distances kredītu pakalpojumiem, secināms, ka kredīti ar atmaksas grafiku ir lētāki pie patēriņa kredītu pakalpojumu sniedzējiem, bet kredīti ar atmaksu 1 maksājumā pie distances kredītu pakalpojumu sniedzējiem. Tas ir izskaidrojams ar abu šo jomu atšķirīgo pakalpojumu struktūru, jo distances kredītu jomā vairāk kā 80% no kopējā izsniegtā kredīta apjoma sastāda kredīti ar atmaksu 1 maksājumā, bet patēriņa kredītu jomā kredīti ar aizdevuma atmaksas grafiku.

⁵ GPL aprēķināšanas metodi nosaka [2010.gada 28.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.1219 "Noteikumi par patērētāju kreditēšanu"](#).

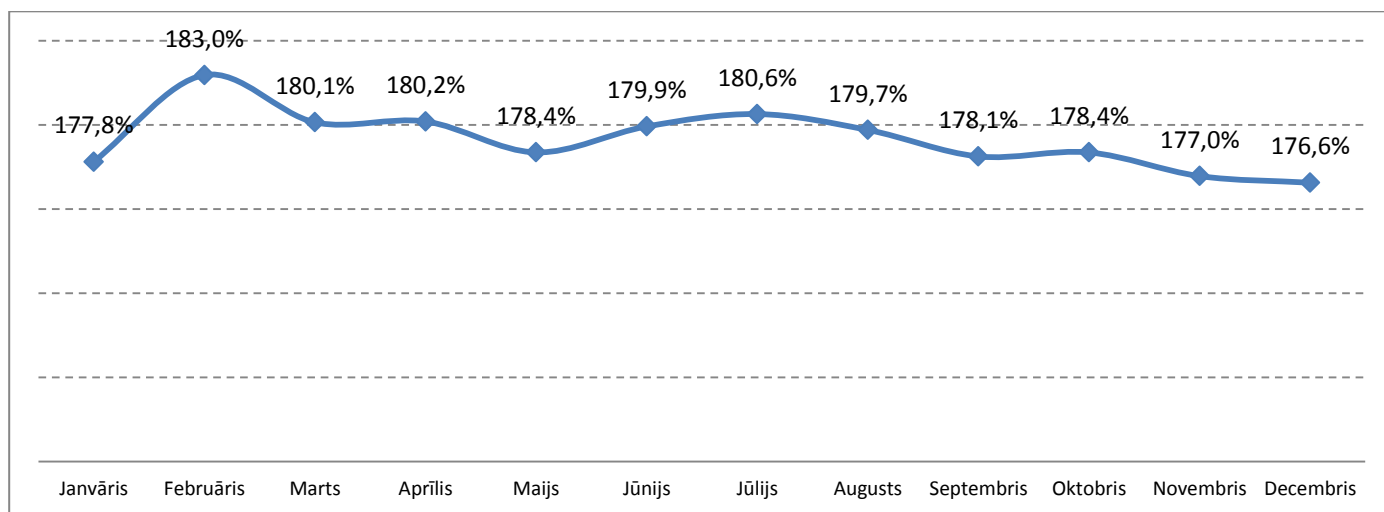

10. att. 2013.gada 2.pusgadā izsniegto distances kredītu vidējās svērtās aizņēmuma likmes gadā (%)

11. att. 2013.gada 2.pusgadā izsniegto distances kredītu vidējās svērtās gada procentu likmes (GPL, %) ⁶

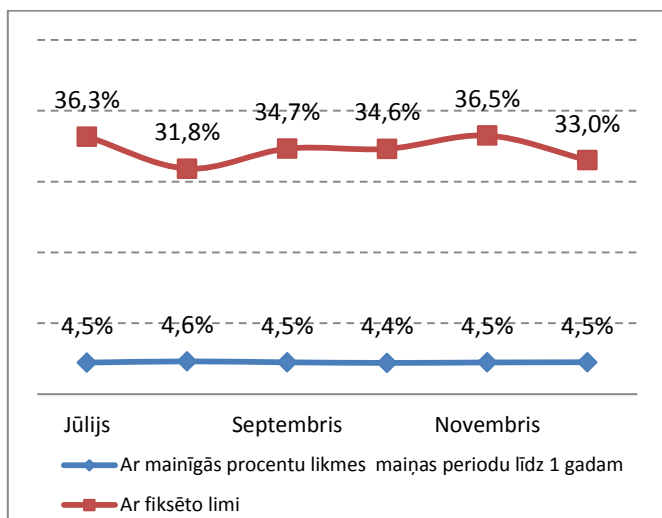
Kredītu pret kustamas lietas ķīlu aizņēmuma likmes pēc neliela kāpuma gada sākumā turpināja samazināties, decembrī sasniedzot zemāko līmeni 176,6% apmērā gadā (sk.13.att.).

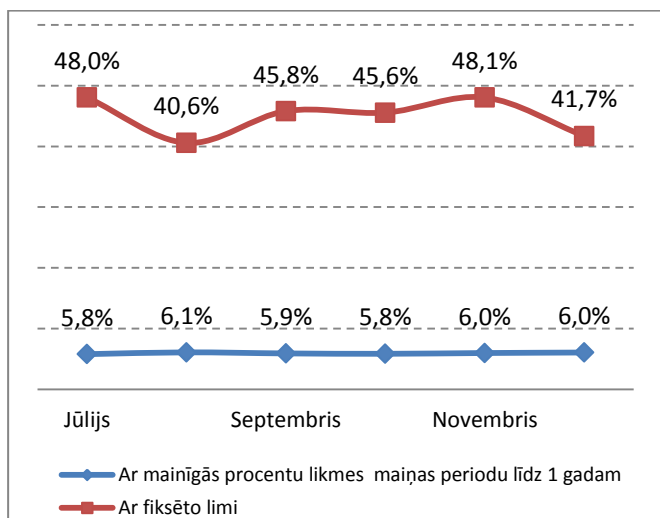
13. att. 2013.gadā izsniegto kredītu pret kustamas lietas ķīlu vidējās svērtās aizņēmuma likmes gadā (%)

14. un 15.att. norādīta informācija par 2013.gada 2.pusgadā izsniegto līzinga un ar transportlīdzekli nodrošināto kredītu vidējām svērtajām aizņēmuma likmēm gadā un gada procentu likmēm (GPL) atkarībā no aizņēmuma likmes veida (fiksēta likme visam kreditēšanas līguma termiņam vai aizņēmuma likme ar mainīgās procentu likmes maiņas periodu līdz 1 gadam). Attēlā redzams, ka zemākās aizņēmuma likmes ir līzinga un ar transportlīdzekli nodrošinātajiem kreditēšanas līgumiem ar mainīgās procentu likmes maiņas periodu līdz 1 gadam, kurus galvenokārt izsniedz ar kredītiestādēm saistītas līzinga sabiedrības.

⁶ GPL aprēķināšanas metodi nosaka [2010.gada 28.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.1219 "Noteikumi par patērētāju kredīšanu"](#).

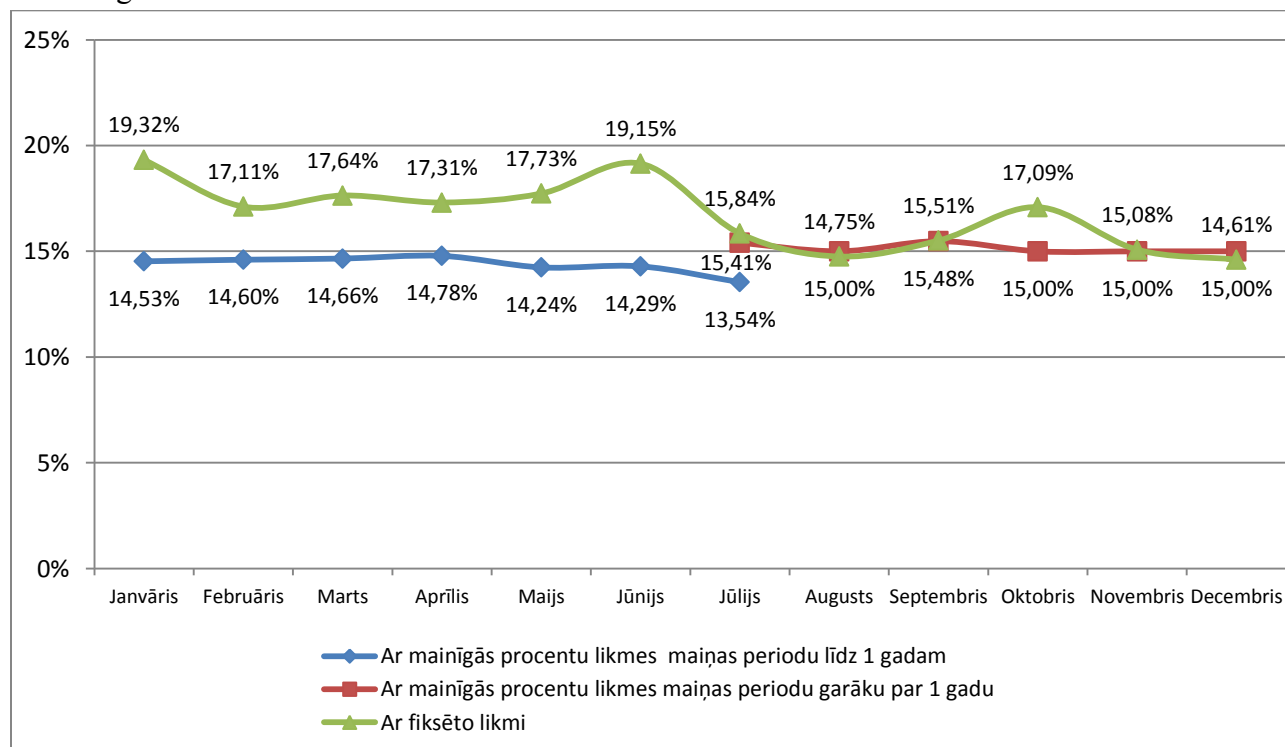

14. att. 2013.gada 2.pusgadā izsniegto līzinga un ar transportlīdzekli nodrošināto kreditēšanas līgumu vidējās svērtās aizņēmuma likmes gadā (%)

15. att. 2013.gada 2.pusgadā izsniegto līzinga un ar transportlīdzekli nodrošināto kreditēšanas līgumu vidējās svērtās gada procentu likmes (GPL, %)⁷

16.att. norādītas 2013.gadā izsniegto hipotekāro kredītu vidējās svērtās aizņēmuma likmes gadā dalījumā pēc aizņēmuma likmes veida. Saskaņā ar grafikā norādīto informāciju secināms, ka pēc pirmā pusgada vairs netiek piedāvāti kreditēšanas līgumi ar mainīgās procentu likmes maiņas periodu līdz 1 gadam, kuru vietā savukārt tiek piedāvāti kreditēšanas līgumi ar garāku mainīgās procentu likmes maiņas periodu. Vienlaikus secināms, ka šo kredītu vidū ir samērā nelielas likmju atšķirības starp kreditēšanas līgumiem ar fiksēto likmi un kreditēšanas līgumiem ar mainīgo likmi.

16.att. 2013.gadā izsniegto hipotekāro kredītu vidējās svērtās aizņēmuma likmes gadā (%)

⁷ GPL aprēķināšanas metodi nosaka [2010.gada 28.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.1219 "Noteikumi par patērētāju kreditēšanu"](#).